

A clevelandi magyarok

Irta: ACS TIVADAR

1948. július 12.

(BUDAPEST) — Ha szabad Budapestről figyelmeztetni a clevelandi magyarságot, fel kell hívni a figyelmet, hetven éve immáron, hogy magyarok megtelepedtek Cleveland városában. Kossuth ottjárta idején az alig 18 ezer főnyi "erdőváros"-t főleg németek lakták. Megtelepedési szándékkal csak 1879 évben, tehát hetven éve érkeztek magyarok Clevelandba és azontul kedves letelepedési helye lett a később érkezőknek. A clevelandi tájban, a levegőben volt valami, ami elűtött az akkori amerikai városok körengetegeitől és ami a magyar ember számára vonzó volt. Már Kossuthot, ottjárta idején, magát is meghatotta a telepedés parkváros jellege és hatalmas clevelandi beszédében így kiáltott fel:

— A Mindenható gyakran írta az emberek és nemzetek sorsát a hegyekbe, vagy a kanyargó folyókba. Azt hiszik önök, hogy tavaiknak fenséges lánc, mely azt Atlanti óceánhoz vezet, csak a természet egyszerű játéka? Nem, semmiképpen sem! Ez az Isten hatalmas ujjja, mely az óceánra mutat, arra a szükségességre, mely önöket a vén Európához kapcsolja. Ne felejtsetek el, kérem, az Isten ujját.

Clevelandnak topografiai jellege, a város lelke, lehetővé tette, hogy az oda bevándorló magyarság jól érezze magát, új otthonot találjon. Nem is leljük meg benne törvényszerűséggel azt az amerikai magyar belső kivándorlást, mely a canadai magyarokból létrehozta a louisianai Hammond magyarságát, a pittsburghi magyarok louisianai és floridai csoportjait, vagy a buenosairesi magyarok tömegeit a Parana-delta szigetvilágában.

Cleveland emberföldrajzi viszonyai a legalkalmasabbak voltak, hogy a kivándorló magyarok biológiai és szellemi képességeinek robbanásszerűen utat engedjenek. A magyar gyümölcs azért vitamindusabb minden más táj gyümölcsénél, mert a talaj komponenseinek, a napfény mennyiségének, a hőmérsékletnek és a csapadékmennyiségnek olyan szerencsés harmóniájából jött létre, mely csak ilyen vitamindus gyümölcs létrehozására képes. Valaki, ha térképet készítene s, grafikonra venné a napsugárzás, a hőmérséklet, a levegőnedvesség, a táplálkozás és az emberfajta biológiailag értékesíthető komponenseit, bebizonyítani tudná, hogy a magyar ember, ha idegen talajra lép,

ha idegen ráhatások irritációjába kerül, okvetlenül és nyomban kifejleszti magából azokat a képességeket, melyek különleges helyzetet biztosítanak számára új környezetében felnövekedett embertömeggel és előbbeni életmódjával szemben. Természetesen ezer és ezer életrajzi adalékkal lehetne az ilyen teória felállításához hozzájárulni, de annyi bizonyos, hogy Cleveland maga emberföldrajzi adottságaival, az összes amerikai városok között, a legalkalmasabbnak bizonyult arra, hogy az oda bevándorlott magyarok otthon érezzék magukat és kifejlesszék biológiai, gazdasági és szellemi vonatkozásokban legjobb képességeiket.

A feljegyzések tanúsága szerint az Abauj-Torna megyebeli Buzitáról érkeztek ide az első kivándorlók, mégpedig 1879-ben Veres Miklós, Kupecz György Vaskó András és Timkó Mihály. A következő évben Vaskó András már kihozta a családját és ezzel megindult a kolóniális élet. Előttük Clevelandban letelepedési szándékkal csak két magyar járt: A csécsi Szirmay-birtok Guttmann nevű bérlőjének fia 1877-ben és Kundtz Tivadar faárugyáros. Guttmann 1880 elején érkezett Csécsre s az ő előadásának hatására Schwab József, Kovács János és Sztrick György — Csécsről valamennyien — családjukkal utrakeltek Clevelandba. Előttük érkezett Bencze János, ugyancsak falubeli, két esztendő múlva Dobovitzky János családjával, Weiser János, Bartkó András családjával, Kertész András családjával, Rick János, Makranczy János, a Somossy-család, mindmegannyian Csécsről. Göncről jött Taigiszter András, a Molnár-, a Takács- és a Soltész-család. Dunántulról a sopronmegyei Szováth József, néhány évvel később öccse, János. Ezek voltak Cleveland első telepesei és az ő anyagi sikerük nyomán megindult a nagy népvándorlás. Az első telepesek nyomban, ha másutt nem, Kundtz Tivadar gyárában kaptak munkát, aki patriotizmusból is támogatta honfitársait. Az ő szólása volt, amely abban az időben szinte a clevelandiak jelmondatává lett: "Bolond vagy, ha nekem dolgozol, légy a magad gazdája."

Ezek a kis előzmények nagy lökést adtak különösen a felvidéki kivándorlásra. Jött a levél, ment a

levél s az első betelepülők rózsás színekkel festették új hazájuk gazdasági, politikai és természeti viszonyait. Még az 1861-70-es évekről származó amerikai bevándorlási statisztika csak 488 magyar honos bevándorlóról tud. 1879-ben 1,518-ról, 1880-ban már 6,668-at számol és innen ugrásszerűen emelkedik évről-évre, úgyhogy 1892-ben már 32,683 magyar honos bevándorlót regisztrál az immigrációs lajstrom. Ez évig, ugyane statisztika szerint a megelőző 25 évben 269,658 magyar honos lépett be amerikai kikötőbe. Thirring feldolgozásai szerint ez a nagyarányú kivándorlás főleg Szepes, Sáros, Abauj-Torna, Zemplén, Liptó, Árva, Trencsén, Ung és Bereg megyéket érdekelte.

A clevelandi magyarság — mai összetételében is — még erősen nyomát viseli a magyar Felvidékről való származásának. Egyre-másra vett biografiai adatok alapján megállapítottam, hogy 157 mai clevelandi magyar közül csak 11 származott az Alföldről, 12 a Dunántulról, 49 a Felvidékről, 5 Délvidékről, 13 Erdélyből és 67 tulajdonképpen Clevelandban felvidéki szülőktől született második generációs magyar. A clevelandi magyar társadalom 70 éve alatt történt mozgalmi erősen magukon viseli a kálvinista szellemi mozgalom jegeit.

E tanulmányunk vett átlag alapján, megállapítható volt, hogy a bevándorlaskor, illetve munkába állaskor 48 volt tanulatlan munkás, 35 tanult munkás, 4 önálló vállalkozó és 70 szellemi foglalkozású. E számokból a második generáció 67 tagja közül egy sem ment már tanulatlan munkásnak az életbe, hanem 18 képzett iparosként, 3 önálló vállalkozóként és 46 már szellemi pályára. Különösen jellemzők a magyar bevándorlók felfogására, vitalitására és szellemi képességére ezek a számok.

A 157 bevándorló közül 153 közvetlenül az északkeleti-amerikai államokba, (Maine, Massachusetts, New York, Pennsylvania, Ohio) érkezett, egy az északnyugati, 2 a középkéleti, egy a középnyugati államokba és onnan Clevelandba.

A clevelandi magyarság száma a 80-90-es évek alatt egyre szaporodott. Sárosból, Szepesből jöttek igen sokan, a 90-es évek elején Bodrogköziek. Bodrogközből majd

Magyarság in Cleveland 9.

7000 vándoroltak ezekben az években Ohioa. Páczin, Bély, Kistárkány, Nagytárkány, Perbenyik, Bodrogszerdahely, Boly, Ricse, Nagygéres, Bereczki, Lelesz, Rád, Luka Csap, Salamon, Kenézlő, Vis, Véke, Pálföld, Szentmáris, Szinér, Zetér, Vajdácská, Nagyrozvány, Karcsa, Bodrogvés, Karád, Kisujlak lakosságának igen jelentős hányada. A kivándorlási okok között szerepelnek, mint egy kiváló statisztikai tanulmányában Legegyei Bodnár Péter kimutatta: a rossz keresetviszonyok, keresthiány (téli semmi), közterhek nagysága, tulsága, magánadosságok, csekély munkabér, mellékszolgáltatmányok, közlegelők hiánya, csekélyisége, vagy drága bérlete, a dohánytermelési engedély elvonása a kisbirtokosoktól, a gabonaművek kis ára, rossz termés, sertésvész és igen nagy százalékban a telekkönyvi osztatlan birtokállapotok, a közös porta és így tovább.

Aki Clevelandba jött, munkát

kapott vagy a Kundtz-gyárban vagy a National Malleable Casting Co. telepén. De a bevándorlók érkezésével egyidőben alakultak az új gyártelepek is: Eberhardt Manufacturing, a vasöntődé: Ohio Foundry, Standard Foundry, Van Dorn Ironworks és a Mechanical Rubber Works. Egy ruhágyár is alakult Clevelandban, egy régi kaszai bevándorló kezdeményezéséből és itt az érkező női munkaerők is százával kaphattak munkát.

A társasági élet csak 1902-ben indult meg, Pálmay Ilka clevelandi vendégszereplésével. Az ő szereplése után alakult meg önképzőkörrel East Sideon a Jókai Kör, West Sideon az Önképzőkör. Azóta a clevelandi magyarság társasági életével példát mutat mindenfelé a magyarság számára és ha felépül az új református templom, betetőzi mindazt, amit hetven év alatt közakarattól egy idegenben élő magyar kollektivitás egyáltalán elérhet.

Lásdi Sári-gál

